

Pello Lizarralde, idazlea

“EZ NAIZ FIO OSO LIBURU DESBERDINAK IDAZTEN DITUZTEN IDAZLEEKIN”

Elur Bustia-ren promozioaldiak luze dirau. lazko ekainean argitaratuagatik, oraindik elkarrizketa proposamenak iristen zaizkio Pello Lizarralderi. Ahal bezain gutxi errepikatzeagatik, saiatu gara eleberria aitzakia hartuta idazlearen apustu literarioaren atzean dagoenaz hitz egiten.

Kepa Matxain

@kmatxain

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Otsaila da Hiri Buruzagian. Ilunabarra gerturatzearekin bat, jendeak pausoa mantsotu du Alde Zaharreko kale euriztatuetan. Atertu ondotik, urak hiria garbitu duela sumatzen da arnasa sakon hartuz gero. Hotel Maisonnaveko beiratearen alboan gizon soildu bat *Diario de Navarra* irakurtzen ari da. Barruan, zerbitzaria, heldu berri diren bi gazteei zer hartu behar duten galdezka. Te zuri bat eta zurito bat atera dizkie azkenean. Arratsaldeko seiak jo dutenean Pello Lizarralde sartu da atetik, aterki tolesgarria eskuan, eta bi gazteengana gerturatu da. Diosal egin, eta adierazi du oraingoz ez duela ezer hartu nahi. “Agian geroago”. Segidan, eskailerak igota dagoen txoko diskretuagora mugitzea proposatu du, lasaiago hitz egiteko. “Oso leku atsegina da hau, baina arratsaldeetan jendez bete ohi da”. Gainontzean, ez da ezer berezirik gertatu. Ezta behar ere. Nork dio ez dela elkarrizketa bezain aipagarria elkarrizketaren aurreko denbora hila.

Zure markako eleberria da *Elur Bustia*. Ohi duzunez, pertsonaia bat ageri da –Ramiro–, alderrai, eta bere ibilbidea kontatzen duzu zehaztasun handiz. Industrialde batean hasi, eta une batez hiriko alde zaharrraino sartzen da. Aurreko eleberriein alderatuta, paisaia urbanoagoan kokatu duzu hau.

Pentsatu nahi nuke garai batean baino gehiago dakidala, eta hobeto egiten dudala, baina kezka eta forma aldetik aurrekoen berbera dela iruditzen zait. Ez dago aldaketa handirik. Behin aukera bat eginda zaila da beste puntara joatea. Ez naiz fio oso liburu desberdinak idazten dituzten idazleekin. Gehienetan ez dizkiet sinesten. Edo sinesten diet bat, eta hurrengoa ez, eta hurrengoa bai. Alde horretatik, nahiago ditut lerro garbiago bat jarraitzen dutenak.

Ramiro etxera bidean doa, hegoalderantz. Lanak huts egin dio, eta familierengana itzuli nahi du. Zure obran errepikatzen diren patroik asko ditu liburuak:

pertsonaia bakarti bat, bidaia bat, gertakizun handirik ez... saihetsezina dirudi elkarrizketa guztietan galdetzen dizutena aipatzeak: euskal literaturan apustu oso bakana da zurea.

Idazle jatorrak eta atseginak aurkitu ditut herri honetan. Beti izan ditut lagunak eta solaskideak, baina gustuetan konplize gutxi izan dut. Hori liteke seinale bat. Hemen, nik hartu dudana bidea ez dute beste askok hartu, baina idazle askok aspaldi egin dute hori, beste literatura batzuetan, beste herrialde batzuetan, hizkuntza guztietan... Eta horrek eragiten dit susmo bat: askok ez ote duten askorik irakurri. Nire bidea ez baita oso bide urratzailea.

Ezta nahi ere.

Transgresioa aipatzen den bakoitzean barrez lehertzen naiz. Kontuz hitz hori ahotan ibiltzen dutenekin, oso gutxi irakurri ohi dute. Punkia izan nahi baduzu, arazo bat daukazu. Agian punkia zara, nahi gabe. Urraketa, gertatzeko-

tan, beti gertatzen da inkontzienteki. Pottokak Baztanen garai hartan egiten zuen musika oso urratzailea zen, baina berak ez zekien. Berak egiten zuen zekiena: bordan egoten zen ardiekin, hartzen zuen gitarra, entzuten zituen hango eta hemengo artistak, punka eta Mikel Laboa, eta hura atera zitzaion. Ez zuen urratzaile izateko borondaterik, baina harrigarria zen hura entzutea. Ikusten zenuen oso egiaz ari zela. Baina hasten direnean arte eskolatik ateratako ume moko hauek beren performanceekin eta instalazioekin, edo sukaldariak jakiei hidrogenoa sartzen... izan daitezkeen tontakeriarik handienak dira. Horiek ez dute ezer egingo inoiz. Denbora pasa ariko dira. Engainatuko dituzte museo batzuk, beharbada editoreren bat, edo diskoetxeren bat. Baina ez dute batere iraungo, gezurretan ari direlako hasieratik. Nabarmendu nahi dute, eta horretarako bilatu duten hitza da *urratzaile* izatea.

Baina hori ez al da betidanik gertatu?

Lehen ere bazen, baina orain itxura egitea bereziki dago indarrean, eta oso nazkagarria da. Gainera, onartu egiten da. Burgesiaren denbora-pasa bat da, eta burgestu garen neurrian, zabaldu egin da. Orain asko entzuten da *multidiziplinar* hitza. *Bertso-hop*, *jazz-hop*, eta saia-kera horiek, txisteak dira. Forma jartzen dute gauza guztien gainetik, nahiz eta esateko gutxi edo lehengoa izan. Baina formak beti izan behar du helburu bat, bestela zertarako? Forma berez ez da deus. Gainera, formak oso aztertuak daude. Harrigarria da ikustea zer egin izan den. Badakit berritzea posible dela, eta etorriko dira gauza berriak. Baina horretarako behar da bizipen bat, sena, eta jenio pixka bat. Ez du edonork egiten. Eta gero dago beste hautu bat, beren bidean isil-isilik lan egiten dutenena. Egiaz ari badira, horien apustua ere azkenean sendotu eta ezarri egiten da.

Zu ez al zaitu sekula jo urratzaile sukarak?

Ez nizuke ukatuko. Normala zen nera-bezaroan, edo pasa berritan. Baina zorionez berehala pasatu zitzaidan. Gazte bat etortzen zaizunean nobela bat idatzi duela esanez, oso konpromiso handia izaten da: ez diozu minik eman nahi, ez zaude inoren gainetik, eta ez zara hura epaitzen hasiko. Niri ez zidaten ezer

- » “Urraketa, gertatzekotan, beti gertatzen da inkontzienteki”
- » “Batzuek diote 40 urtetik aurrera ez dela fikziorik irakurri behar. Nik kontrakoa egiten dut: gero eta gehiago irakurri”
- » “Ez dut kontatu nahi zer kontatu nahi izan dudana, ze agian ez dut ezer kontatu nahi izan”
- » “Irudimena ahalmen interesgarria da, ditugun guztiak bezala, baina literaturan ez du balio handirik”
- » “Egun guztia pasatzen dugu begira, zerbait entzuten, gauzak ukitzen... baina gero ez da horrelakorik erakusten nobeletan”

esan, baina esan behar zaio: “Ez izan presarik. Egon beste bizpahiru urte, idatzi gehiago, eta benetan zure adierazpena idatziz egin nahi baduzu, etorriko zaizu argitaratzeko garaia”. Antsietate hori baretu egin behar da. Presa oso aholkulari txarra da.

Zuk, oster, garbi samar daukazu non mugitzen zaren. Ematen du topatu dituzula zure koordinadak. Asko kostatu al zitzaizun?

Azkar samar konturatu nintzen. Ton-takeria batzuk egin nituen, baina ez nintzen 18 urterekin hasi. Gakoa beti da zer irakurri duzun. Gogoratzen naiz behin Beñat Sarasolak bere blogerako egindako elkarrizketa batean izenburutzat hartu zuela esaldi hau: “Egun batez pentsatu nuen aio, García Márquez, aio, Borges eta sekulako lasaitua, eta aldi berean, bultzada berezia sentitu nuen”. Haiek irakurrita, garbi ikusi nuen ez zitzaidala bide hura deus interesatzen. Segituan topatu nintzen idazle alemaniar berriekin, eta hori izan zen zalditik erortzea bezala. Thomas Bernhard, Peter Handke bat, Robert Walser eta beste asko. Frantziarrak ere bai: Patrick Modiano Nobel sari izan aurretik itzuli nuen euskarara. Hori zerbaitegatik da. Italian Giani Celati edota Elio Vittorini. Edo Natalia Ginzburg bat edo nahi baduzu Patricia Highsmith bat... idazleak, asko. Guneak, hautatzekotan, Alemania eta AEBak. Eta batez ere XX. mendeko literatura.

Kuriosoa da aipatu dituzun izen batzuk –adibidez Txekhov edo Walser– euskal idazle batek baino gehiagok aldarrikatu izan dituztela, zure idazkeratik oso urrun egon arren.

Gero, baditut oso gogoko ditudan idazleak, baina imitaezinak: Cesare Pavese, Julio Cortazar, William Faulkner... edo oraingora etorrita, Alice Munro bat... horien bidetik hasten bazara, galdua zaude. Oso mundu pertsonala dute, beste edozeinena baino askoz ere pertsonalagoa, eta aurkitu dute hori ekartzeko modu bat imitatzen hasiz gero frakasora eramaten zaituena zuzenean. Handi horiekin alferrik da, tira, nik behintzat ez nezake. Baina irakurle gisa gozatzen dut ikaragarri. Liburuekin gertatzen da bat irakurtzean bidea erakusten dizula beste batzuk bilatzeko. Hasi nintzenean, arazoa zen euskaraz ez zegoela antzekorik. Euskarak balio ote zuen horrela kontatzeko? Nik apustua egin nuen, besterik ez nuelako egin nahi, eta imitatzu aurkitu nuen nire bidea. Ikusten ditut zein diren esaten dituzun koordinada horiek. Baina nik garbi daukadana da zer ez dudana idatzi nahi.

Eta zer ez duzu idatzi nahi?

Ez dut idatzi nahi ideia duen nobelarik, pertsonaien psikologian sakontzen duenik, genero nobelarik, tesi nobelarik... dibertitzeko propio egindako nobelak ez zaizkit interesatzen. Eta beste batzuk nahita ere ezingo nituzke egin. Ikasi beharra dago zer nahi duzun eta zer egin dezakezun. XIX. mendeko pertsonaiez betetako nobela luze batean sartuko banintz frakasatuko nuke instantean. Bestalde, dibertitzeko propio egindako nobela ez zait deusetarako interesatzen. Artean dena da hunkitzea: batzuetan barre egitea egokituko zaizu, besteetan pentsatzea, inoiz negar egitea, baina hunkitzeko ez dena ez zait interesatzen.

www.bertsozale.eus

Nafarroako Bertsolari Txapelketa 2017

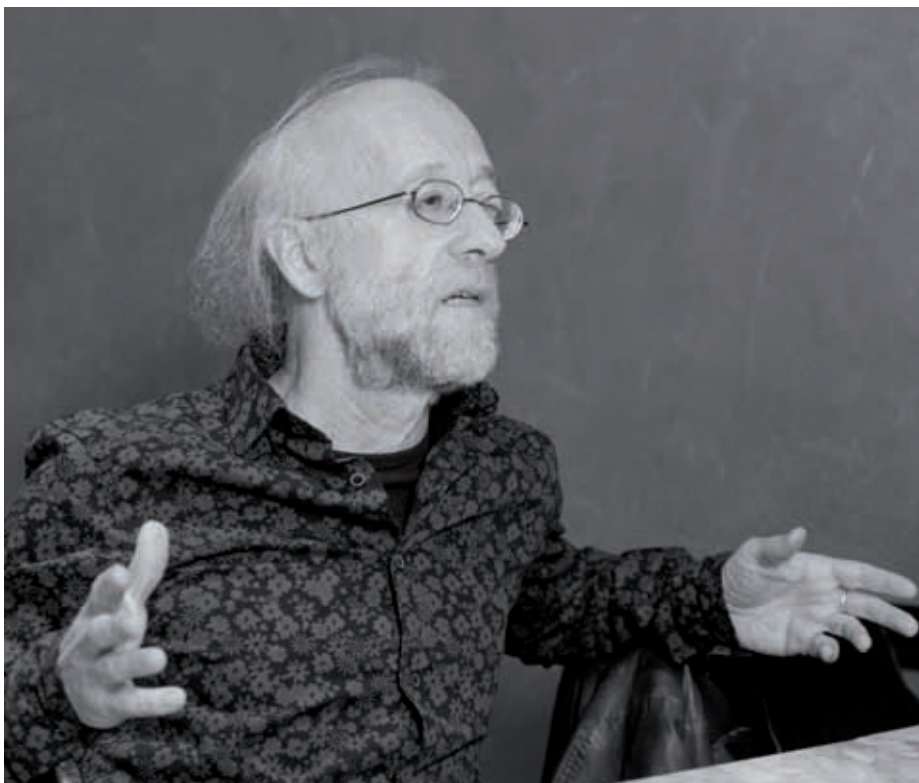
IRURITA
Gizarte Bilgunea
Martxoak 4, 17:30

UHARTE
Arte Garaikideko Zentroa
Martxoak 5, 17:30

FINAL-LAURDENAK

 OSKAR ESTANGA	 JULEN ZELAETA	 AMAILA ELIZAGOIEN	 JOSU SANJURJO	 ERANTZ ASTIZ	 SARA KARASATORRE
 ENEKO FERNANDEZ	 ANDRES FUENTES "ITTUEN"	 SARA ROBLES	 XABIER MAJA	 IÑAKI MAJUELO	 OSCAR SANZ DE ALEDO

Zergatik egiten duzu hautu literario hori? Zer dago horren atzean?

Irakurle azkarra. Interpretaziorako bidea ematen duen nobela interesatzen zait, irakurlearentzat zulo asko dituen, eta uzten diona leku askotatik sartzen eta ateratzen, berearekin ateratzen. Niretzat frakaso bat da gauzak esplikatzea. Ez dut kontatu nahi zer kontatu nahi izan dudana, ze agian ez dut ezer kontatu nahi izan. Egituran oso liburu garbiak dira, artifiziorik gabeak, eta hitz guztiak neurtuta daude. Oxigeno asko daukaten liburuak interesatzen zaizkit, merezi ez duten gauzetan galtzeko biderik ematen ez dutenak.

Kritika anglosaxoiak bereizten dira bi literatur korrante: "tell" edo kontatu egiten duen narratiba, eta "show" edo erakutsi egiten duena. Zu nabarmen zara bigarren eskolako. "Tell" tradizio guztia bazterzen duzu?

Irakurle gisara ez, baina idazteko orduan bai. Erabat. Soiltasuna oso gauza handia da literaturan. Tontakeriak uzteak onura asko ekartzen du, kontatzeko baldin badago.

Eta irakurle gisara, zure tradizioz urrun dauden ze idazlerekin gozatzen duzu?

Klasikoekin batez ere. Berriekin ikaragarri aspertzen naiz. Astero jartzen naiz nobedade mahaiaren aurrean, jakin-min handia daukat oraindik. Gero eta gehiago gustatzen zait irakurtzea. Batzuek diote 40 urtetik aurrera ez dela fikziorik irakurri behar. Txorakeriak esatea libre da, baina nik kontrakoa egiten dut: gero eta gehiago irakurri. Fikzioa saiakera baino gehiago, poesia garai batean baino askoz gutxiago. Eta oraindik topatzen ditut erakusteko asko daukaten idazleak, normalean bide horretakoak: zer kontatua dutenak, baina garbi samar, erakustaldirik egin gabe. Estiloarekin eta formarekin kezka handiak izateak bide okerrera eramaten zaitu. Esaten zuen Eduardo de Filippo zinemagileak: "Estiloa bilatzen duenak heriotza aurkitzen du, eta bizitza bilatzen duenak estiloa aurkitzen du".

Irakurri izan dizut irudimena ez zaizula askorik interesatzen.

Egia da. Irudimena ahalmen interesgarria da, ditugun guztiak bezala, baina literaturan ez du balio handirik. Esaten zuten Roberto Rosselliniaren meriturik handiena zela batere irudimenik ez izatea, eta ados nago. Irudimenak oso bide mitifikatuetara eramaten zaitu. Aurrena

beste zerbait behar da, eta gero, beharbada irudimenak ekarriko dizu beste zerbait. Baina irudimenak, berez, ez du balio.

Eta zein da irudimenaren antidotoa?

Bizipena. Kontzientzia eta errealtatea. Eta batez ere oharpena, munduari zorrotz begiratzea. Eta hortik galderak ateratzea. Irudimenak ez dizu galderarik uzten, dena da su artifiziala, baina zertarako? Niri ez zait interesatzen. Egiten dudanerako ez zait ezinbestekoa, eta batzuetan, hori apaltzeak ere mesede egiten dit. Baina literatur joera asko dago, irakurle mota asko dago, eta batzuk horrekin asetzen dira.

Zu ere kokatzen zara literatur joera jakin batean, baina gero muturreko apustua egiten duzu. Gertakizuna bera ukatzen duzu.

Ez dut erabat ukatzen. Perbertsio asko daude literaturan, eta horietako bat da zer gertatzen den. Eta izaten dira gertakari harrigarriak, edo dramatikoak, edo azpimarratuak, edo gorabeherak, edo misterioa. Horiek gertatu gertatzen dira, baina ez modu horretara. Nire us-tez Ramirorena oso istorio dramatiko da. Kontua da nola jasotzen duzun gertatzen dena: niretzat, zentzumenak dira funtsezkoak. Nireak nobela sentso-rialak dira. Egun guztia pasatzen dugu begira, zerbait entzuten, gauzak ukitzen... baina gero ez da horrelakorik erakusten nobeletan. Egiten dira sekulako bidaiak bi minutuan. Kontatzen dizute Indiara joan eta ze gauza harri-garri ikusi dituzten han. Baina airepor-tuan aspertuta pasatu dituzten orduak? Horiek ez al dira bidaiak? Zergatik ez dira kontatzen? Eta, gero, beste arriskua da melenga izatea. Ezin dut jasan lirismoa. Izatekotan, inozentzia egiazko batetik egin dezake bidea. Baina XXI. mendean hain sartuta gaudenean liriko jartzea zinikoa ere bada. Gustatzeko egiten den zerbait da. Eta orain *mainstream*eko zabor asko lirikoa da batez ere. Polita. Baina nork nahi ditu gauza politak?

Esan iezazkidazu azkenaldian gustura irakurri dituzun hiru liburu.

Hirurak dira argitaratu berriak, eta oso gustura irakurri ditut: *Mémoire de fille* (Annie Ernaux), *Fat City* (Leonard Gardner) eta *Erretiroa* (Sergei Dovlatov). ■